

Stockholm 2018-04-27

Sveriges Byggindustriers yttrande avseende SOU 2017:106 från Kommittén för modernare byggregler, delbetänkande Nystart för byggstandardiseringen genom stärkt samverkan

Sveriges Byggindustrier är de enskilda byggföretagens bransch- och arbetsgivarorganisation och organiserar ca 3400 bygg-, anläggnings- och specialföretag.

Sveriges Byggindustrier har tagit del av Kommittén för modernare byggreglers delbetänkande "Nystart för byggstandardiseringen genom stärkt samverkan" (SOU 2017:106) och framför härmed följande synpunkter.

1) Allmänt om delbetänkandet

Delbetänkandet ger en fyllig och tydlig redovisning av det genomförda arbetet såväl som av det insamlade bakgrundsmaterialet. Den omfattande sammanställningen av fakta om byggstandardiseringen i Sverige och i jämförbara länder är värdefull. Detsamma gäller delbetänkandets redovisning av standarder och deras funktion liksom hur standarder kategoriseras. Beträffande de så kallade Eurokoderna (s. 38, sista stycket) vill vi dock påpeka att dessa inte är harmoniserade standarder och att säkerhetsnivåerna bestäms på nationell nivå genom de så kallade nationellt valda parametrarna.

Vi anser dock att kommitténs delbetänkande har en del brister i redovisning av analyser och slutsatser utgående från de fakta som kommittén själv redovisar. Denna avsaknad av analys och slutsatser gäller främst vad som egentligen orsakat det grundläggande problem kommittén pekar på – bristande samverkan mellan aktörerna, men avsaknaden avser även analyser och slutsatser avseende bland annat:

- Den stora skillnaden mellan produktstandarder och vad man kan definiera som processtandarder, där de standarder som faller inom gruppen "byggstandarder" till stor del kan kategoriseras som det senare. För sådana standarder finns det sällan en entydig "vinnare" som kan se värdet i att investera i utveckling av en standard. Det kan snarare vara så den kompetens som behövs för att utveckla en standard ligger hos företag som initialt förlorar på standardisering. Man kan t ex förmoda att incitamentet för ett konsultföretag att effektivisera projekteringsprocessen så att den blir mindre resurskrävande är begränsat. Ett exempel på en sådan standard är bland annat den standard för bostadsutformning (SS 914221) som hänvisas till i BBR och som i praktiken blivit tvingande att följa och av många betraktas som hämmande för bostadsutvecklingen.

- Att de standarder som faller inom gruppen "byggstandarder" till mycket stor del används för att uttrycka samhällets minimikrav för det byggda, samhällets ansvar för kvaliteten på innehållet i dessa standarder och det odemokratiska i att vem som helst, genom att köpa in sig i en kommitté, kan påverka innehållet i en sådan standard i en viss riktning.
- Konsekvenserna av att man i myndigheters föreskrifter hänvisar till standarder (enligt delbetänkandet finns elva hänvisningar till standarder i föreskrifterna i BBR 25) och att man därigenom från myndighetens sida överlämnar utformningen av en tvingande standard till en kommitté med för myndigheten okänd sammansättning och verkande utom myndighetens kontroll.
- Frågan om upphovsrätt till standardernas innehåll. I delbetänkandet nämns att både samhällsbyggnadsbranschen och Boverket uttryckt att detta är ett problem i förhållande till SIS. Frågan är komplex, bland annat på grund av copyright-regler från övergripande CEN och ISO, men rådande förhållanden begränsar sannolikt spridningen och användningen av standarder i sektorn. Kommittén har inga förslag till hur frågan skulle kunna lösas.
- En genomlysning av den kostnads massa som ligger bakom den prissättning SIS tillämpar för standarder och kommittéarbete och en analys av rimligheten i kostnads massan såväl som SIS prissättning.

2) Kommitténs slutsatser och förslag

Så vitt vi kan utläsa har Kommittén dragit tre grundläggande slutsatser:

- a) Standarder behövs och är en given del i samhällsbyggandet
- b) Det egentliga grundproblemet är bristande samverkan mellan aktörerna
- c) Staten har ett starkt intresse i att byggstandardiseringen fungerar väl

Kommittén föreslår tre åtgärder som vi förmodar är de åtgärder kommittén identifierat som de bästa möjliga utgående från sitt direktiv och de slutsatser man dragit. De tre föreslagna åtgärderna är att regeringen

- 1) utser en särskild nationell samordnare för byggstandardiseringen,
- 2) inrättar ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering, samt att regeringen
- 3) villkorar medfinansieringen utifrån aktuella behov för att stärka standardiseringen inom byggområdet.

Vi har inga invändningar mot Kommitténs grundläggande slutsatser, även om vi anser att Kommittén gör det relativt lätt för sig genom att fastslå att det egentliga grundproblemet är bristande samverkan utan att gå vidare och redovisa sina slutsatser om de bakomliggande orsakerna till denna bristande samverkan.

Beträffande kommitténs föreslagna åtgärder har vi dock vissa invändningar.

Särskild nationell samordnare

Regeringen föreslås utse en särskild nationell samordnare för byggstandardiseringen med uppgift att verka för att SIS, samhällsbyggnadsbranschen och Boverket identifierar lösningar på svårigheter sinsemellan och utvecklar en systematisk samverkan. Kommittén menar att detta förslag även syftar till att öka samhällsbyggnadsbranschens kunskap om byggstandardisering och öka samhällsbyggnadsbranschens och Boverkets deltagande i byggstandardiseringsarbetet. Uppdraget föreslås omfatta två år (2019-2020?) med en "samordnare" och en "sekreterare".

Förslaget är något förvånande då vi uppfattat det som att det kommittén föreslår som den framtida samordnarens uppgift ingick i kommitténs uppdrag att lösa. Intrycket blir nu att kommittén försöker skjuta denna fråga ifrån sig till någon annan.

Vi har svårt att tro denne nationell samordnare ska kunna bidra med något av substantiellt värde. Vi vet även från rapporter från genomförda referensgruppsmöten under hösten 2017 att av de möjliga lösningar som presenterades vid dessa möten var detta förslag inte särskilt högt prioriterat av referensgruppen.

Såsom förslaget och de bakomliggande slutsatserna är formulerade är vår tolkning att kommittén i stort sett tagit ställning för SIS och menar att branschen behöver upplysas och förstå att det är bra att medverka i SIS kommittéer. Man berör däremot inte nämnvärt den obalans som råder mellan aktörerna genom SIS monopolställning, bristen på transparens i SIS prissättning för standarder och kommittéarbete, copyrightfrågan etc. Att kommittén inte berör dessa frågor visar, enligt vår mening, att kommittén inte fullgjort uppgiften på det sätt vi hade förväntat.

Nationellt myndighetsråd för byggstandardisering

Regeringen föreslås inrätta ett nationellt myndighetsråd för byggstandardisering för att effektivisera och stärka myndigheternas byggstandardiseringsarbete.

Det är givetvis bra om berörda myndigheter kan prata ihop sig bättre än idag, men detta gäller hela regelverksstrukturen, inte enbart standardiseringen. Man kan fråga sig hur detta myndighetsråd ska kopplas till den föreslagna samordnarens uppdrag, där endast Boverket pekas ut på myndighetssidan?

Kopplat till detta förslag föreslås regeringen avsätta 2 mkr/år för att finansiera studier inom byggområdet för att stärka svenska samhällsintressen i standardiseringsarbetet. En sådan summa räcker inte långt. Det krävs betydligt mer om man ska ta detta på allvar. Staten bör även avsätta medel för att säkerställa att det finns långsiktigt livaktiga forskningsmiljöer som kan utföra dessa studier. Idag verkar staten i huvudsak vilja fokusera forskningsbidragen till hållbarhet och innovation, helst i kombination, medan man tappat bort att utformning av standarder och regelverk är viktiga grundläggande förutsättningar för utveckling av hållbara och innovativa miljöer.

Villkorande av medfinansieringen

Regeringen föreslås villkora medfinansieringen (till SIS) utifrån aktuella behov för att stärka standardiseringen inom byggområdet. Inledningsvis inriktat mot att säkerställa att SIS underlättar möjligheterna att avgiftsfritt ta del av viss information om byggstandarder innan köp samt vidtar åtgärder för att öka deltagandet i tekniska kommittéer.

Det är bra om detta styrs upp bättre än idag. I delbetänkandet anges att staten gav SIS 26 mkr 2016 (SIS omsättning 271 mkr) och man har även sammanställt svenska myndigheters avgifter till SIS tekniska kommittéer till 18 mkr. Dessutom betalar Boverket 6 mkr/år till SIS för att de eurokoder som är översatta till svenska ska tillhandahållas gratis. Sammantaget är de statliga medlen en så betydande intäktspost för SIS att det med bidragen borde följa med en styrelsepost i SIS, eller en tydlig villkorad allokering av medlen, så att användandet av dessa pengar kan bevakas/följas upp löpande. Inte som idag bara redovisas i efterhand.

I delbetänkandet nöjer kommittén sig med att föreslå att man kostnadsfritt ska kunna ta del av de enskilda standardernas omfattning (scope) på svenska. Varför inte villkora statsbidraget med att SIS ska tillhandahålla svenska översättningar av

samtliga standarder som hänvisas till i de svenska byggreglerna? Är det inte ett rimligt krav för en organisation som mottar så stora summor i statsbidrag?

I delbetänkandet redovisas att Boverket har ett avtal med SIS som löper från 2013-07-01 till 2018-06-30 som innebär att Boverket betalar SIS för att eurokoder översätta till svenska ska tillhandahållas avgiftsfritt. Kommittén avstår dock tyvärr från att redovisa några synpunkter på hur denna fråga ska hanteras när det nu gällande avtalet löper ut. Detta är olyckligt då just denna fråga är av stor betydelse för berörda företag/organisationer. Varför inte inkludera denna fråga i villkoren för det statliga bidraget nu när detta avtal ändå snart är uppe på bordet?

3) Sammanfattande kommentar

Den fråga som detta delbetänkande behandlar, hur byggstandardiseringen ska hanteras för alla parter bästa, har orsakat friktion under många år och den är inte lätt att lösa. Kommitténs arbete och de förslag den presenterar är steg i rätt riktning, men vi är tveksamma till om genomförandet av de föreslagna åtgärderna leder ända in i mål.

Ett skäl till detta är att det från byggindustrins sida sedan lång tid tillbaka finns en misstro mot SIS såväl som mot statens agerande när det gäller byggstandardiseringen. En utsedd särskild nationell samordnare placerad på t ex Regeringskansliet och med uppdrag att få samhällsbyggnadsbranschen att förstå hur viktigt SIS arbete är, är då inte rätt väg att gå eftersom denna misstro sannolikt kommer att kvarstå.

Sveriges Byggindustrier anser att en bättre lösning än den föreslagna nationella samordnaren vore att frånta SIS den solitära kontroll man har idag över de standarder som faller under rubriken "byggstandarder", antingen genom att

- a) bryta ut byggstandardiseringen från SIS och flytta ansvaret för "byggstandarderna" till en ny organisation under delat huvudmannskap av berörda myndigheter och samhällsbyggnadsbranschen (se delbetänkandets definition), eller
- b) låta byggstandardiseringen ligga kvar under SIS paraply, men organisera denna verksamhet i en separat enhet inom SIS som leds av ett byggstandardiseringsråd med representanter från berörda myndigheter och samhällsbyggnadsbranschen och där SIS mot en förhandlad ersättning endast tillhandahåller nödvändigt administrativt stöd.

I bägge alternativen ovan förutsätts det bidrag och de avgifter staten och svenska myndigheter idag lämnar till SIS (i storleksordningen 50 mkr/år enligt delbetänkandet) kunna utgöra en grundplåt för att finansiera verksamheten. Därtill kommer de medlems- och kommittéavgifter samhällsbyggnadsbranschen idag betalar till SIS. Vi är övertygande om att ett effektivare nyttjande av dessa medel än vad SIS har visat sig förmögen till är möjligt om verksamheten organiseras på ett annat sätt än idag och att det ligger i samtliga intressenters intresse att åstadkomma detta.

Även om vi, givet den bristande samverkan som även kommittén har identifierat, anser att alternativ a) ovan vore att föredra inser vi att detta alternativ kan medföra stora problem med hanteringen av medlemskapen i CEN och ISO, och att alternativ b) därför är det som kan ligga närmast tillhands att realisera. Oavsett anser dock Sveriges Byggindustrier att både alternativ a) och b) är att föredra framför den nationella samordningsfunktion som föreslås i kommitténs delbetänkande.

Om det inträffar att beslut fattas om att kommitténs förslag om en särskild nationell samordnare ska realiseras anser Sveriges Byggindustrier att det vore bättre att förslaget reviderades på ett sådant sätt att samhällsbyggnadsbranschen såväl som SIS ser att kommittén har tagit till sig samhällsbyggnadsbranschens synpunkter och att det blir tydligare för SIS att de har ett ansvar för att det grundläggande problemet – bristande samverkan – åtgärdas. SIS har inget egenvärde i sig utöver sin funktion att tillhandahålla standarder på bästa möjliga sätt för sina intressenter. Om intressenterna tycker att SIS brister i denna funktion, bör det ligga på SIS att förändra sitt arbetssätt och sin verksamhet snarare än på omvärlden att anpassa sig till SIS.

Om förslaget om en nationell samordnare genomförs föreslår vi därför att

- a) ett "Samhällsbyggnadsbranschens standardiseringsråd" bildas under t ex IQ Samhällsbyggnads paraply, att den nationella samordnaren underställs detta standardiseringsråd och att den nationella samordnarens uppdrag omformuleras så att det tydliggörs att uppdraget är att arbeta för samhällsbyggnadsbranschen och skattebetalarnas intressen gentemot SIS, samt att
- b) detta "Samhällsbyggnadsbranschens standardiseringsråd" ges i uppdrag att, i samverkan med det av kommittén föreslagna myndighetsrådet, förhandla med SIS om hur statsbidrag och kommittéavgifter ska användas och att svara för uppföljning av att medlen verkligen används på det sätt det var avsett.

Frågor med anledning av detta remissvar kan ställas till Ove Lagerqvist, professor, på tel. 070-665 50 13 eller ove@prodevelopment.se

Med vänlig hälsning

SVERIGES BYGGINDUSTRIER

Catharina Elmsäter-Svärd VD

